

NOK EN STORTINGSMELDING OM «NORDOMRÅDENE»

I den siste stortingsmeldingen om Nordområdene er 75 prosent av teksten innenrikspolitiske forhold. Forsvarets oppgaver er avspist med en snau halvside.

— Odd Gunnar Skagestad —

Regjeringens stortingsmelding om nordområdene og nordområdepolitikken (Meld.St.9 (2020-2021)), som ble lagt frem 27. november 2020, er et gildt illustrert dokument med den oppløftende tittelen «Mennesker, muligheter og norske interesser i nord». Meldingen føyer seg inn i en veritabel strøm av stadig mer bindsterke policy-dokumenter, hvor skiftende regjeringer siden 2005 har kappes om å beskrive nordområdene som Norges viktigste «strategiske satsingsområde», «interesseområde» eller «ansvarsområde».

Begivenheten ble behørig markert av Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) og Fridtjof Nansens Institutt (FNI) ved utgivelsen av et spesialnummer av tidskriftet Internasjonal Politikk, hvor en rekke fagpersoner bidrog med artikler om temaet «Norge, nordområdene og utenrikspolitikk». Utgivelsen ble 19. januar fulgt opp med et bredt anlagt web-seminar («webinar») over samme tema i regi av FNI i samarbeid med Nordområdesenteret ved Nord Universitet i Bodø. Blant bidragsyterne/panelistene til både tidsskriftet og til webinaret finner vi

Nordområdemeldingene blir stadig mer ordrike: Bondevik II - regjeringens i 2005 var på 39 sider. Stoltenberg II regjeringens var 132 sider. Solbergregjeringens nordområdemelding er på 189 sider.

utenriksminister Ine Marie E. Søreide (som på regjeringens vegne hadde lagt frem denne stortingsmeldingen) og Ap-leder Jonas G. Støre (som i sin tid som utenriksminister hadde vært arkitekten bak og frontfiguren for den rødgrønne regjeringens nordområdepolitikk). Begge understreket betydningen av en «ny giv»: Mens Støre etterlyste «en ny giv i nordområdepolitikk» etter det som han mente var «flere år med begrenset politisk oppmerksomhet», kunne Søreide presentere den nye meldingen som nettopp en slik «ny giv». Og mens Støre gjentok frasen om nordområdene som «vårt viktigste strategiske satsingsområde», valgte Søreide formuleringen «Norges viktigste strategiske ansvarsområde». Nyanser i vektlegging og retorikk til tross – begge syntes å målbare en rørende enighet om at nordområdene er av den største viktighet for Norge.

«HIGH NORTH»

Hva er egentlig disse «nordområdene» som politikerne (og enkelte andre) er så glad i å

snakke om? I gamle dager kjente man geografiske begreper som «Nord-Norge» og «Arktis», men ingen snakket om «nordområdene». Uttrykket og begrepet kom inn i det norske språk på begynnelsen av 1970-tallet. Den gang ble det lansert av forskere i NUPI-miljøet som ramme om en diskusjon som gjaldt den sikkerhetspolitiske utviklingen i Svalbard-Barentshav-området. Bakgrunnen var Norges sårbare strategiske beliggenhet i lys av den sovjetiske opprustningen på Kola-halvøya og den sovjetiske Nordflåtens dramatisk utvidede øvelsesmønster. «Nordområdene» var fra første stund et politisk, primært et sikkerhetspolitisk, snarere enn et geografisk begrep. Som sådan var det også et særnorsk begrep: Det var ikke alltid så lett å få utenlandske samtalepartnere til å forstå hva som lå i dette uttrykket, når man fra norsk side snakket om «The High North» (som etter hvert ble norske myndigheters og fagmiljøers «offisielle» engelskspråklige oversettelse av uttrykket «nordområdene»). Det ble med tiden også et dynamisk, fleksibelt og elastisk begrep, med en skiftende vektlegging – tematisk og geografisk – alt etter hva som måtte synes politisk hensiktsmessig.

Etter århundreskiftet utviklet nordområdebegrepet seg å bli en retorisk overbygning over en stadig større ansamling av ulike tema- og saksområder som kunne knyttes til himmelretningen «nord», og som det kunne synes politisk opportunt å skape blest om.

«NORDOMRÅDENE» ET HONNØRORD

«Nordområdene» ble et honnørord: Det utviklet seg en egen nordområde- «diskurs» med en forbløffet retorikk og en nordområde-eufori som kom til uttrykk i tallrike policy-dokumenter som omhandlet nordområde- «satsingen», såkalte nordområde- «strategier» og nordområde- «politikken». Nordområdene ble også et vekst-tema: Bondevik II-regjeringens nordområdemelding i 2005 var en beskjeden blekke på 39 sider; i Stoltenberg II-regjeringens melding i 2011 var temaets omfang est ut til 132 sider – og

Nordområdene var opprinnelig et sikkerhetspolitisk begrep. Nå er det blitt et honnørord som har resultert i tallrike policydokumenter.

nå Solberg-regjeringens beist av et dokument på hele 189 sider.

Gradvis har «nordområdene» inkludert stadig flere politiske saksområder og vist til en stadig mer omskiftelig geografi. Fremfor alt ser vi en klar dreining i retning av innenrikspolitikken. Et annet påfallende forhold er at de mange temaene som får en stadig større plass i nordområdepolitikken, allerede er behørig dekket opp av andre stortingsmeldinger og sektorområder. Dette har vært en uheldig utvikling. Mens «sikkerhet» og «interesser» som begrep gjennom en årrekke er blitt utvidet og utvannet i norske strategidokumenter, er tradisjonell sikkerhetspolitikk – knyttet til de vitale interessene suverenitet, territoriell integritet og politisk handlefrihet – mer utfordrende enn på lenge. Nordområdepolitikken burde uttrykke og gjenspeile tydelige og ikke diffuse sikkerhetspolitiske prioriteringer, og utenriks- og sikkerhetspolitiske mål burde ha en overordnet plass i nordområdepolitikken.

FORSVARET EN HALV SIDE

I den nyeste stortingsmeldingen omhandler nærmere 75 prosent av teksten stort sett innenrikske forhold. Disse delene kunne like gjerne sammenfattes under en felles overskrift «Næringsutvikling i Nord-Norge». Med

sine 17 sider utgjør kapitlet «Norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk i nord» godt under en tiendepart av teksten, og av denne beskjedne delen er Forsvarets oppgaver og virksomhet avspist med en snau halvside.

Det kan være grunn til å spørre om hva slags behov vi egentlig har hatt for enda en nordområdemelding? Dette så meget mer som Solberg-regjeringens overordnede mål for nordområdepolitikken så å si ord for ord er identisk med de tilsvarende målene som ble presentert i den forrige nordområdemeldingen (Stoltenberg II-meldingen fra november 2011), med to tilføyelser: Henholdsvis «tettere samvirke mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner» samt «bo-attraktivitet». Et hyggelig budskap, og øyensynlig ment å opplyse om at det skal bli triveligere å bo og virke i Nord-Norge, men god nok grunn til en ny stortingsmelding? Stortingets saksordfører Ingjerd Schou kaller dette ferskeste policy-dokumentet «en betimelig melding om nordområdene». Det er en beskrivelse som det synes vanskelig å slutte seg til.

Odd Gunnar Skagestad er tidligere forsker og diplomat. Han har blant annet vært norsk generalkonsul i Murmansk.